

GROEN LINKS

PROVINCIE GRONINGEN

GROENLINKS

GROENLINKS GAAT VERDER

VERKIEZINGSPROGRAMMA GROENLINKS PROVINCIE GRONINGEN PROVINCIALE STATENVERKIEZING 20 MAART 2019

VASTGESTELD OP DE PROVINCIALE LEDENVERGADERING 10 NOVEMBER 2018

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord Nienke Homan	3
Inleiding.....	4
Hoofdstuk 1 Nieuw Groen <i>Natuur als basis</i>	7
Hoofdstuk 2 Leefbaarheid <i>Prettig wonen en leven</i>	10
Hoofdstuk 3 De kringloopeconomie <i>Aan de slag</i>	14
Hoofdstuk 4 Mobiliteit <i>Goed op weg</i>	18
Hoofdstuk 5 Energietransitie <i>Nieuwe energie</i>	21
Hoofdstuk 6 Groen en versterkt na de aardbevingen <i>Restaureer de toekomst</i>	25
Hoofdstuk 7 Bestuur en maatschappij <i>Aandacht voor elkaar</i>	28

VOORWOORD

DURVEN TE VERNIEUWEN!

Wij zijn van het vooruitdenken en de positieve oplossingen. Als we fijn, groen en betaalbaar willen blijven wonen, dan moet het voor iedereen mogelijk zijn om een energieneutraal huis te hebben. Voor toekomstbestendig werk is het essentieel dat Groninger bedrijven groen en innovatief zijn. Iedereen moet zich vrij en zonder belasting van het milieu kunnen vervoeren door de provincie. En dat alles in een provincie met veel gezond groen: natuur dichtbij huis in je eigen straat, dorp, wijk en stad. Een provincie met natuurgebieden om in te recreëren en van te genieten. Een provincie met natuurinclusieve landbouw om gezond, lokaal en duurzaam te kunnen eten.

Deze positieve oplossingen hebben we ook nodig om schoon schip te maken: een goed perspectief van Groningen waarin alle huizen versterkt zijn en mensen veilig kunnen wonen, respect voor dieren en dus geen megastallen, geen vervuilende centrales die draaien op kolen of kernenergie. Een eerlijke verdeling van geld en winsten voor iedereen. Gelijke behandeling van iedereen, dus ook een gelijkmatige verdeling van vrouwen en mannen, van mensen met verschillende afkomst, van opleidingsniveau en van leeftijden in alle overheden, onderwijs en bedrijfsleven. Investeringen in schoon vervoer en dus niet in vliegverkeer.

Om deze nieuwe manier van leven en werken in Groningen voor elkaar te krijgen, moeten we niet verder aanmodderen en op een onzorgvuldige manier met onze omgeving omgaan. We moeten geen ouderwetse keuzes maken omdat dat nou eenmaal makkelijk is, of 'omdat we dat altijd al zo deden'. Nee, we moeten durven kiezen voor vernieuwing: nieuwe landbouw, nieuwe energie, nieuw wonen, nieuw vervoeren, nieuw werken.

We gaan verder en daar profiteren we allemaal van!

INLEIDING

Voor u ligt het verkiezingsprogramma dat GroenLinks voor de Groninger Statenverkiezingen van 20 maart 2019 heeft geschreven. GroenLinks is niet alleen een groene partij - met oog voor belang van klimaat, milieu en natuur - maar ook een linkse partij: wij vinden het belangrijk dat alle mensen die in Nederland wonen deel kunnen nemen aan het normale maatschappelijke leven. Inkomen, afkomst, huidskleur, geslacht of seksuele geaardheid mogen geen hinderpaal zijn om mee te kunnen doen in alles wat onze samenleving te bieden heeft aan werk, gezelligheid, natuur en cultuur.

Bij de Statenverkiezingen van maart gaat het om provinciale verkiezingen. De provincie bemoeit zich niet met alles wat er in een mensenleven gebeurt. Het zwaartepunt ligt bij de inrichting van het gebied en alles wat daar mee te maken heeft: wegen, spoorweg- en scheepvaartverbindingen, woon- en industriegebieden, agrarische en natuurgebieden en recreatieve voorzieningen. Ook het openbaar vervoer is een provinciaal zwaartepunt. Verder bemoeit de provincie zich ook nog met leefbaarheid, cultuur, werkgelegenheid en economie.

In dit programma vind je wat voor GroenLinks belangrijk is in de provinciale politiek. Dat gebeurt aan de hand van zeven thema's.

1) NATUUR ALS BASIS

Meer aandacht voor de natuur in onze provincie. Dat betekent bijvoorbeeld dat boeren in hun manier van werken meer rekening moeten gaan houden met de natuur. GroenLinks wil meer biologische en natuurinclusieve landbouw zodat de bedreigde weide- en akkervogels en de insecten weer plekken vinden om te leven. In het verlengde daarvan zijn wij tegen megastallen en intensieve veehouderij: koeien, varkens en kippen hebben recht op een zo normaal mogelijk leven. Voor de natuurgebieden, waarvan er gelukkig steeds meer komen, is het vooral belangrijk dat ze goed met elkaar verbonden worden. Dan kunnen dieren zich van het ene gebied naar het andere verplaatsen.

2) PRETTIG WONEN EN LEVEN

In de provincie Groningen kan het voor iedereen prettig leven zijn. Voor mensen die van drukte en vertier houden is de stad Groningen het bruisende centrum. Voor hen die wat meer de rust zoeken zijn er de vele steden, dorpen en stilte plekjes op het platteland. GroenLinks vindt het belangrijk dat Stad en ommeland de mogelijkheden hebben om zich verder te ontwikkelen als plaatsen waar mensen graag willen zijn. Dat betekent dat overal cultuur, natuur, sport en gezondheidszorg eenvoudig en voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Daar hoort werkgelegenheidsbeleid ook bij.

3) KRINGLOOPECONOMIE

Nadat we eeuwenlang grondstoffen aan de natuur hebben onttrokken breekt nu de tijd aan dat we gaan nadenken over hergebruik van wat al hebben binnengehaald. De economie wordt circulair. Dat is niet eenvoudig, maar we kunnen bijvoorbeeld bij het ontwerpen van producten al rekening houden met de manier waarop we ze na gebruik opnieuw als grondstof kunnen hergebruiken. Om dat te bereiken gaan bedrijven en onderwijsinstellingen meer samenwerken. Daarnaast moet er gezocht worden naar vervangingsproducten voor delfstoffen. Daar ligt een mooie en nieuwe taak voor de landbouw.

4) MOBILITEIT

GroenLinks gelooft in het openbaar vervoer en de fiets. Als je voor die vervoersmiddelen voldoende aanbod schept, dan komen mensen makkelijker uit hun auto. Openbaar vervoer is vaak sneller en in elk geval milieuvriendelijker. Dat laatste geldt ook voor de fiets, die ook nog eens gezondheidswinst oplevert. Wat auto's betreft is GroenLinks van mening dat die in de komende jaren over kunnen stappen van fossiele brandstoffen naar stroom en waterstof. Dat leidt in elk geval tot een forse vermindering van de CO₂ uitstoot. Het vliegveld Eelde zou gesloten moeten worden. Vliegen is niet alleen een sterk vervuilende manier van vervoeren, het vliegveld wordt al tientallen jaren met veel subsidie op de been gehouden. Dat geld kan beter worden besteed. Bijvoorbeeld aan een snelle treinverbinding met de Randstad.

5) NIEUWE ENERGIE

Het snel veranderende weer laat ons weten dat de klimaatverandering nog sneller gaat dan we dachten, dus moeten er grote stappen worden gezet. GroenLinks wil dat we in de provincie Groningen in 2030 alle energie halen uit zon, wind, restwarmte van fabrieken, aardwarmte en biogas. Technisch en bestuurlijk (met een grote rol voor gemeenten) is dat te doen. Inwoners en bedrijven kunnen zelf veel doen. Te beginnen met isoleren en daarna energie opwekken. Voor mensen die zelf te weinig geld hebben komt er ondersteuning. Woningcorporaties moeten haast maken met de verduurzaming zodat huurders met minder energie(kosten) hun huishouden draaiende kunnen houden. Windmolenvelden komen alleen op plekken waar ze weinig overlast opleveren en mensen die in de buurt wonen gaan mee profiteren van de opbrengst.

6) RESTAUREER DE TOEKOMST VAN HET AARDBEVINGSGEBIED

Het schiet niet op met de herstel- en versterkingsplannen voor het aardbevingsgebied. We zijn daar inmiddels zes jaar mee bezig. Terwijl er haast geboden is, gaat het allemaal stroperig. De gaswinning gaat wat GroenLinks betreft zo snel mogelijk naar nul, schade wordt ruimhartig en zonder veel bureaucratische poespas vergoed en de versterking en verduurzaming van woningen wordt in overleg met de bewoners snel opgepakt.

7) DE PROVINCIE ALS BESTUURSORGAAN

De provincie Groningen zoekt als het aan GroenLinks ligt vergaande samenwerking met andere organisaties (gemeenten, waterschappen, bedrijven, onderwijsinstellingen) en burgers. Door mee te werken aan initiatieven van onderop stromen er nieuwe ideeën binnen en is er meer draagvlak voor provinciaal beleid. GroenLinks is voor een experiment met dorpsraden.

MEER WETEN?

1. Lees de rest van het programma.
2. Kijk op onze website <https://provinciegroningen.groenlinks.nl>
3. Kijk op onze facebookpagina:
<https://www.facebook.com/groenlinksprovinciegroningen>

HOOFDSTUK 1 NIEUW GROEN

NATUUR ALS BASIS

De natuur is alles voor ons: zij voedt ons, zorgt dat we kunnen ademen, geeft ons rust en schoonheid. We kunnen niet zonder het groen en de dieren en insecten die erin leven. De landbouw loopt tegen haar grenzen aan en moet weer gebruik gaan maken van natuurlijke middelen. GroenLinks pleit voor biologische en natuur-inclusieve landbouw waarbij de ecologische kringloop hersteld wordt. Wij zijn tegen megastallen en intensieve veehouderij. De natuur heeft ook een grote sociale betekenis. We maken onze meubels en kleren ervan, de natuur levert ons eten en drinken en we gaan er naar toe op vakantie of we wonen er in. Natuur en groen zijn onze uitgangspunten in het ruimtelijk- en stimuleringsbeleid. In dorpen, steden en het buitengebied: onze provincie kan zoveel groener!

NATUUR EN LANDBOUW

Kenmerkend voor onze provincie is dat prachtige landschappen en natuur worden gecombineerd met akkerbouw en veeteelt. Ook in het agrarisch gebied wil GroenLinks de natuur- en landschapswaarden vergroten.

GroenLinks gelooft dat dat moet, omdat de biodiversiteit - bijvoorbeeld het aantal insecten - drastisch terugloopt, maar GroenLinks gelooft ook dat het kán.

Daarom stimuleert GroenLinks natuurinclusieve landbouw en biologische landbouw. De natuur wordt dan weer een bondgenoot van de boer. Bloeiende akkerranden trekken insecten aan die een rol spelen bij de plaagbestrijding. Boeren gebruiken dan minder gif.

In de akkerbouw en de veehouderij is een grote omslag nodig. GroenLinks wil samen met de landbouwsector en de voedselketen werken aan een duurzame voedselagenda, waarbij lokaal, circulair en duurzaam ondernemerschap centraal staat.

GroenLinks ziet de koeien graag weer in de wei en wil aan de weidevogels een toekomst geven. Met bloeiende akkerranden en natuurlijke oevers, draagt het allemaal bij aan een mooi landschap.

Dieren die worden gehouden in de landbouw moeten een zo goed mogelijk leven hebben. GroenLinks wil toe naar een kleinere maar duurzame en biologische dierhouderij waarbij minder vraag naar vlees en vleesproducten een belangrijk onderdeel is. GroenLinks wil daarom de intensieve veehouderij afbouwen en een beter en diervriendelijker verdienmodel ontwikkelen in samenwerking met de landbouwsector en de natuurorganisaties. Overstappen naar biologische veehouderij wordt gestimuleerd. Alternatieven voor vleesconsumptie worden gepromoot.

WONEN EN LEVEN IN HET GROEN

Bij de inrichting van steden en dorpen kan meer worden gedaan met groen: tegels inruilen voor gras en tuinen, groene daken en groenere schoolpleinen. Als we op een andere manier gaan denken, zal er veel meer groen mogelijk zijn. Wegen door groene geluidswallen omgeven, verticale tuinen tegen muren, meer bomen (veilig) langs wegen, meer parken. We gaan zoeken naar

plekken voor meer bomen en ander groen. Met natuur als uitgangspunt bij ruimtelijke inrichting wordt onze omgeving nog mooier en bovendien koeler. Zo dragen we ons steentje bij aan de strijd tegen klimaatverandering.

KLIMAATADAPTATIE

Om voorbereid te zijn op de stijging van de temperatuur maakt de provincie samen met andere overheden een plan voor de klimaatadaptatie: we bereiden ons voor op vaker voorkomende extreme weersomstandigheden zoals hitte, droogte en wateroverlast. We creëren mogelijkheden om water op te slaan wanneer dat nodig is. Daardoor zijn we minder afhankelijk van water uit het IJsselmeer. Daarnaast vindt GroenLinks dat de provincie een rol moet spelen om inwoners nog bewuster te maken van noodzakelijke aanpassingen aan de veranderingen in weer en klimaat. Er komt meer natuur- en duurzaamheidseducatie, voor alle leeftijden. Maatregelen dicht bij huis, zoals groene daken en het gebruik van regentonnen worden ook gestimuleerd.

INSECTEN EN ANDERE DIEREN

Het is overduidelijk dat er steeds minder insecten zijn en dat we steeds meer inbreken op het dierenrijk. Dat kan zo niet langer en daarom maken we een ‘insecten-opbouwplan’. Per regio wordt bekeken, samen met andere belanghebbenden, hoe we de insectenstand kunnen verhogen.

Ook voor wilde dieren die in onze provincie thuis horen, maken we plannen om hun leefgebieden uit te breiden: bijvoorbeeld door natuurgebieden beter op elkaar aan te sluiten.

Het aantal weidevogels loopt hard terug. GroenLinks wil daarom dat de provincie het Actieplan Weidevogels voluit ondersteunt. Het tegengaan van predatie van weidevogels is noodzakelijk. (Predatie is het vangen, doden en opeten door een organisme van een ander organisme).

GroenLinks wil dat alle mogelijke alternatieven voor bezetting van predatoren als kraai, vos en steenmarter, worden onderzocht en ingezet.

ACTIEPUNTEN

Natuur en landbouw

1. GroenLinks wil dat de provincie met natuurorganisaties, de landbouw en de voedselketen een duurzame voedselagenda ontwikkelt, waarbij *lokaal, circulair, sociaal, duurzaam en gezond* de trefwoorden zijn voor de voedselproductie.
2. Het Natuurnetwerk in Groningen op korte termijn afmaken en aanvullen met brede ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden.
3. Herstel van het natuurlijke ecosysteem van de Eems-Dollard door samen met het Rijk en de Duitse overheden het actieplan Eems-Dollard uit te voeren.
4. Delfstofwinning in en nabij de Waddenzee verbieden; alleen duurzame visserij toestaan voor een betere bescherming van de natuurwaarden in en langs de Waddenzee.
5. GroenLinks wil dat de provincie uitsluitend natuurinclusieve en biologische landbouwbedrijven gaat ondersteunen en stimuleren. De provincie stelt een actieplan op om het fenomeen ‘natuurinclusieve landbouw’ nader te ontwikkelen en te implementeren in de agrarische sector.

6. De intensieve veehouderij in Groningen wordt afgebouwd, onder meer door de overgang naar biologische veehouderij te stimuleren.
7. GroenLinks is tegen megastallen en wil geen agrarische bouwblokken boven de twee hectare. Samen met de gemeenten zoeken we naar mogelijkheden om het zogenaamde Groninger Verdien Model voor verduurzaming van de melkveehouderij ook te laten gelden bij bedrijfsuitbreidingen tussen 1 en 2 hectare.

Wonen en leven in het groen

1. Samen met andere overheden meer groen (bomen en struiken) aanplanten in steden en dorpen.
2. Bermen ecologisch beheren: meer diversiteit en anders maaien.
3. Beplanting op daken 'groene daken' en beplanting op muren 'groene gevels' subsidiëren.
4. Karakteristieke landschapselementen en cultureel erfgoed beschermen.
5. De waterkwaliteit wordt in samenwerking met de waterschappen verbeterd.
6. Bij de invoering van de Omgevingswet kiest Groningen voor het hanteren van strenge normen voor o.a. luchtkwaliteit, geur- en geluidshinder.

Klimaatadaptatie

1. Vasthouden van gebiedseigen water (in de winterperiode) en van zomerse hoosbuien, waardoor aanvoer van water uit het IJsselmeer zo weinig mogelijk nodig is.
2. Slaperdijken, slimme, groene dijken en kwelderversterking gebruiken als bescherming tegen zeespiegelstijging en bevordering van vismigratie van zout naar zoet water.
3. Inzetten op het nog meer bewustmaken van de inwoners van klimaatveranderingen.

Insecten en andere dieren

1. GroenLinks wil dat de provincie zorgt voor bloemrijke akkerranden, ecologisch bermbeheer, insectenhotels en natuurlijk voor minder gif zodat de insecten weer een kans krijgen.
2. De plezierjacht stoppen.
3. GroenLinks wil alles op alles zetten om de weidevogels en de akkernatuur in Groningen te behouden.
4. De wolf, wilde zwijnen en edelherten zijn welkom in Groningen.

HOOFDSTUK 2 LEEFBAARHEID

PRETTIG WONEN EN LEVEN

Het thuisgevoel van Groningers wordt bepaald door het Groninger culturele erfgoed zoals borgen, boerderijen, wierden, kerken en een bruisende stad vol studenten, waar cultuur en wetenschap bloeien. Een stad die meer en meer een internationaal aanzicht heeft gekregen. Groningen wordt omzoomd door verschillende landschappen van het intieme Westerkwartier tot het weidse Oldambt. Dorpen moeten nieuwe kansen krijgen door investeringen in cultuur, sport en evenementen en door hulp voor starters op de lokale woningmarkt. GroenLinks vindt het van groot belang dat in Stad en Ommeland voor iedereen, dus rijk én arm, cultuur, natuur, sport en gezondheidszorg eenvoudig toegankelijk zijn. Culturele organisaties en bibliotheken moeten kunnen blijven rekenen op voldoende financiële steun. GroenLinks is voor een actief werkgelegenheidsbeleid van de provincie. Het stimuleren van het toerisme is een van de manieren waarop dat kan gebeuren.

SOCIAAL GRONINGEN

Aandacht hebben en opkomen voor de zwakkeren in de samenleving is erg belangrijk voor GroenLinks. De rijken worden rijker en de armen armer. Wij vinden dit geen goede ontwikkeling. Daarom vindt GroenLinks een krachtige regionale aanpak van sociale problemen belangrijk. De provincie moet intensief samenwerken met gemeenten op het gebied van economie en werkgelegenheid.

Als directe ondersteuning aan inwoners blijft de provincie de Stichting Leergeld subsidiëren. De voedsel- en kledingbanken krijgen hulp bij het ontwikkelen van gezamenlijke logistiek en transport.

Daarnaast vervult de provincie een voorbeeldfunctie door bij haar diensten en aanbestedingen aandacht te geven aan de inzet van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt.

De provincie Groningen is gastvrij voor mensen die op de vlucht zijn en naar Nederland zijn gekomen. Gemeenten worden waar nodig ondersteund bij de opvang van asielzoekers. De provincie maakt geld vrij om de kennismaking met Nederland te vergemakkelijken.

PRACHTIG PLATTELAND

De stad Groningen heeft een grote aantrekkingskracht op mensen van binnen en buiten de provincie. Daardoor groeien werkgelegenheid en inwonertal. Ook het Groninger platteland wordt enorm gewaardeerd, maar op grotere afstand van de stad neemt het inwonertal af (krimp).

GroenLinks is er van overtuigd dat de provincie ook aan de grenzen haar sterke punten rust, ruimte en cultuurhistorische waarden kan verzilveren.

Gelukkig wordt het platteland zelfredzamer. In de provincie bruist het van de initiatieven. Er is een nieuwe trend om zaken lokaal te organiseren. Waar zorginstellingen en gemeenten groter worden en de krachten bundelen, ontstaat ruimte voor specifieke, lokaal gedragen oplossingen: lokaal worden zorgcoöperaties opgericht, waar zorg voor ouderen en begeleiding van andere mensen plaats vinden. Dorpsgemeenschappen geven zelf invulling aan hun voorzieningen. Nieuwe manieren van wonen en werken komen op, energie wordt lokaal opgewekt. De provincie moet - samen met de gemeenten - dorpen daarbij ondersteunen.

GroenLinks ondersteunt de beweging waarbij mensen in hun eigen leefomgeving een zichtbare rol krijgen, die herkenbaar is in de buurt. Dat bevordert de samenhang in dorp of wijk.

BRUISENDE CULTUUR ALS BASIS

De provincie Groningen dankt zijn aantrekkelijkheid mede aan de aanwezigheid van een bruisend centrum van cultuur en wetenschap. De combinatie van die twee nodigt uit tot experiment.

Groningen heeft een aantal beeldbepalende grote culturele instellingen die een uniek aanbod hebben voor inwoners en die verantwoordelijk zijn voor een belangrijke toeristische impuls.

Groningen heeft voor de verschillende kunstvormen beeldbepalende instellingen die als cultuurpijler trekker zijn voor hun kunstvorm, zoals Noorderzon voor de festivals en het Noord-Nederlands Toneel (NNT) voor podiumkunsten.

Naast het versterken van de bestaande infrastructuur, moet er voldoende ruimte blijven voor nieuwe initiatieven en ontwikkelingen. Voor GroenLinks is het belangrijk dat nieuw talent zich kan ontwikkelen en dat iedereen kan meedoen, als bezoeker of cultuurmaker. Kunst is belangrijk als inspiratiebron en als een manier om je gevoelens en gedachten te delen.

Dit verdient een betere en stabiele financiële ondersteuning. De Kunstraad heeft een belangrijke rol bij de advisering over cultuurbeleid.

In deze tijd van desinformatie is goede journalistiek onmisbaar. Daarom moeten de regionale media ondersteund blijven.

ONS ERFGOED

Het Groninger platteland kenmerkt zich door de aanwezigheid van prachtige kerken, borgen, boerderijen en molens in een uniek landschap. In de stad zie je het verleden in herenhuisen, de oude structuur van de vesting in het Noorderplantsoen en andere mooie objecten.

Het is van groot belang dat eigenaren van monumenten en beeldbepalende gebouwen in staat worden gesteld hun gebouwen te onderhouden. Deze worden bedreigd door aardbevingsschade, leegstand, veranderende behoeftes van de landbouwsector, schaalvergrooting en ontkerkelijking. Het is van groot belang financiële instrumenten te ontwikkelen voor de ondersteuning bij onderhoud en bij het vinden van nieuwe gebruiksvormen van deze bebouwing.

LEZEN EN LEREN EN DE DIGITALE OMGEVING

GroenLinks wil dat iedereen toegang heeft tot informatie. Voor veel mensen is het belangrijk om in een bibliotheek boeken te halen, maar we zien de bibliotheek ook steeds vaker als sociale ontmoetingsplek en als een plek waar mensen even tot rust of op adem kunnen komen. Een bibliotheek is ook in het digitale tijdperk een toegangspoort tot kennis en een voorwaarde voor levenslang leren en culturele ontwikkeling.

GEZOND EN SPORTIEF GRONINGEN

Gezond leven draagt bij aan welzijn en geluk en kan heel goed gestimuleerd worden. Op school kunnen kinderen al leren gezond te eten en op een goede manier te bewegen. Ook sportverenigingen kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan een gezonde levenswijze. Daarnaast hebben ze een sociale functie. Sportverenigingen worden aangemoedigd een voorbeeldfunctie te vervullen, bijvoorbeeld op het gebied van verduurzaming.

Sport biedt kansen om mee te doen in de maatschappij voor jongeren en kwetsbare groepen. GroenLinks wil dat sport voor iedereen gemakkelijk toegankelijk is en buiten

sporten is extra belangrijk. Grote sportevenementen kunnen heel motiverend werken om ook te gaan sporten en topsporters bieden jongeren een rolmodel.

ACTIEPUNTEN

Sociaal Groningen

1. In provinciale aanbestedingsprocedures worden lokale werkgelegenheid en werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt als eis meegenomen. Verder wordt er gestimuleerd dat toegankelijke en stabiele arbeid zich vestigt in de provincie Groningen.
2. Initiatieven die de zich richten op het wegwijs maken van asielzoekers in de Groninger samenleving worden ondersteund.

Prachtig platteland

1. Stimuleren dat mensen in hun eigen omgeving een zichtbare rol krijgen en samenhang in dorp en wijk bevorderen.
2. GroenLinks wil starters stimuleren een woning in de dorpskernen te vinden.
3. Leefbaarheid in dorpskernen vergroten. Dit kan door investeringen in cultuur, onderhouden van breedtesport en het stimuleren van het organiseren van evenementen.
4. We stimuleren het toerisme, van de bruisende stad Groningen tot in de ommelanden. We houden hierbij zoveel mogelijk rekening met bestaande landschaps- en cultuurelementen.

Bruisende cultuur als basis

1. De Groninger kunst en cultuur krijgen een stabielere financiële basis. Dit geldt zowel voor ‘grote’ instanties als voor de breedtecultuur.
2. We stimuleren ondernemers tot samenwerking en gezamenlijke marketingactiviteiten. Binnen de bestaande accommodaties en voorzieningen is nog voldoende uitbreidingsruimte.
3. We zetten in op duurzame uitbreiding van de toeristische ontwikkelingen.
4. GroenLinks zet zich in om kwetsbare groepen te ondersteunen om toegang te krijgen tot sport en cultuur in de breedste zin van het woord.
5. De cultuursector is nog (te) sterk afhankelijk van veel vrijwilligers en een te beperkt budget. Deze afhankelijkheid mag de sector niet in gevaar brengen. De gesubsidieerde culturele instellingen krijgen daarom minimaal inflatiecorrectie.
6. Cultuureducatie is een basisvoorziening voor elk kind.

Ons erfgoed

1. Er worden goede financiële instrumenten ontwikkeld om mensen te helpen bij het beschermen van beeldbepalende gebouwen, en voor het leggen van nieuwe dakbedekking (met zonnepanelen) op historische schuren na het verwijderen van asbest.
2. Veel boerenschuren zijn bedekt met asbest en moeten snel nieuwe dakbedekking krijgen die de schuren bewaart voor de toekomst. Deze kunnen worden gerenoveerd in combinatie met de aanleg van zonnepanelen.

Lezen en leren in de digitale omgeving

1. Bibliotheeken zijn de laagdrempeligste culturele voorziening. De provincie ondersteunt de bibliotheekvoorziening van harte en geeft steun aan het doorontwikkelen van hun sociale functie, in het bijzonder bij het bestrijden van laaggeletterdheid en het aanleren van digitale vaardigheden.

Gezond en sportief Groningen

1. GroenLinks wil dat de provincie sportverenigingen bij het verduurzamen van hun accommodaties ondersteunt.
2. GroenLinks wil bewegingsles voor kinderen, sporten voor 'kwetsbare groepen' en sporten in de openbare ruimte stimuleren met meer buitensportlocaties.
3. GroenLinks wil een actief preventiebeleid gericht op het voorkomen van leefstijl-gerelateerde ziektes.
4. GroenLinks wil dat goede gezondheidszorg overal in de provincie bereikbaar blijft.
5. GroenLinks wil dat de provincie de aanleg en het onderhoud van wandelpaden en wandelnetwerken bevordert en ondersteunt.

GROENLINKS

HOOFDSTUK 3 DE KRINGLOOPECONOMIE

AAN DE SLAG

De natuur is opgebouwd uit vele voedselketens waarin niets wordt verspild. Deze ketenkringloop is een goed voorbeeld voor onze economie. Alle afvalstoffen worden hergebruikt.

Voor een circulaire economie hebben we een andere kijk op onze producten, grondstoffen, bedrijven en werknemers nodig. We moeten beter dan voorheen 'weten wat we in huis hebben'.

GroenLinks wil investeren in een groene, duurzame economie, waarin het niet gaat om meer, maar om anders en beter. Groningen beschikt over innovatieve kennis en gemotiveerde mensen om een andere economie te realiseren. Er is aandacht voor duurzaam werkende bedrijven en kleine ondernemingen, waar veel mensen werkzaam zijn.

ANDERS WERKEN

De belangrijkste factor in de economie is de mens. Niemand is té oud om te leren en té ervaren om nieuwe stappen te kunnen zetten. Goede mogelijkheden voor omscholing en bijscholing zijn daarbij van groot belang. Om aan te sluiten bij nieuwe eisen van de arbeidsmarkt, of juist om nieuw werk te vinden dat aansluit bij persoonlijke groei, veranderingen in gezondheid, of nieuwe interessegebieden. Overheid en bedrijfsleven maken daarover afspraken met onderwijsinstellingen. Een baan hebben is in Groningen niet altijd vanzelfsprekend. Grote groepen mensen slagen er niet in een baan te vinden of een eigen onderneming te voeren. Dat kansen geboden worden om een leven lang te leren, ervaring op te doen en kennis te delen met anderen vinden wij wel vanzelfsprekend, wie je ook bent.

De circulaire economie vraagt om uitwisseling van kennis en vakmanschap, om scholing en omscholing. GroenLinks gelooft in projecten waar ervaren medewerkers met jongeren hun kennis uitwisselen. Bedrijven moeten bij elkaar in de keuken kijken om te ontdekken hoe hun producten over en weer gebruikt kunnen worden in de kringloopketen. GroenLinks wil dat de provincie deze kennisuitwisseling en dit nieuwe vakmanschap stimuleert. Materialen worden niet meer afgeschreven in een circulaire economie ... mensen al helemaal niet!

Meer dan ooit zijn de thema's werk en verduurzaming met elkaar verbonden. We willen vooroplopen in de energietransitie, gasverbruik afbouwen en windparken op de Noordzee die ons stroom leveren en die onderhouden worden vanuit onze zeehavens. Dit biedt nieuwe werkgelegenheid, maar vraagt ook om kennisontwikkeling. Overheid, bedrijfsleven en onderwijs moeten meer samenwerken.

Door de aardbevingen zijn de Groningers extra gemotiveerd om van het gas af te gaan en zo ook een bijdrage te leveren aan de vermindering van CO₂ uitstoot. Maar door de aardbevingen is onze provincie ook zichtbaar in heel Nederland. We willen deze bestaande aandacht van media, kennisinstellingen en bedrijven benutten om onze andere manier van werken in beeld te brengen. We gaan Groningen, stad en dorpen, blijvend op de kaart zetten

vanuit de Groninger kwaliteiten. Zo creëren we zelf meer werk met zaken die goed voor onze omgeving en voor onze werkgelegenheid zijn.

DICHTERBIJ HUIS

De reisafstanden van personen en goederen moeten zo kort mogelijk zijn. We stimuleren werken, studeren en omscholen in de eigen buurt door nieuwe werkplekken, werkplaatsen en studieplekken op het platteland te ondersteunen. Daarmee vergemakkelijken we studeren en ondernemen op het platteland en brengen we werk dichterbij huis.

In Groningen pendelen we dagelijks heen en weer naar ons werk. We noemen dat het 'daily urban system'. Maar waarom delen we onze weekagenda niet slimmer in? Met de huidige ICT-mogelijkheden hoef je niet in alle banen meer iedere dag op het werk te zijn. Een deel van de week kun je naar je werk reizen en het andere deel dicht bij je woonplaats blijven. Zo'n 'weekly regional system' heeft veel voordelen voor mobiliteit en voor balans in je leven.

GroenLinks ziet hier kansen in.

Bij een duurzame economie hoort het zo lokaal mogelijk leveren van eindproducten, bijvoorbeeld van de landbouw. Nu nog gaan landbouwproducten, ook uit Groningen de hele wereld over, terwijl we in Groningen veel voedsel van elders halen. Het lokaal bewerken en consumeren van landbouwgewassen op een heel goed niveau, qua smaak en voedingswaarde, maar ook wat betreft de ecologische voetafdruk heeft onze steun.

KRINGLOOP EN GROENE INDUSTRIE

In een circulaire economie worden grondstoffen nooit opgebruikt, maar blijven ze in de kringloop aanwezig.

Met de sterke agrarische sector en de moderne chemie van Groningen liggen er grote kansen in de productie van recyclebare materialen met biologische oorsprong. Zo worden groen geproduceerde materialen nooit 'afval' maar zijn ze een grondstof voor nieuwe producten. Groningen heeft grote chemische clusters bij de Eemshaven, bij Delfzijl en in andere delen van de provincie. Voor deze clusters moet een helder (ruimtelijk) plan komen voor de omslag naar een circulaire economie. Daarbij denken wij aan kennis, geld en groene infrastructuur.

GroenLinks ziet de circulaire economie als het uitgangspunt voor alle toekomstige bedrijvigheid in onze provincie: waar komen grondstoffen vandaan en wat doen we met de restproducten, dat is de vraag die we ons bij ieder bedrijf moeten gaan stellen. Dat geldt voor productiebedrijven, woningbouw, wegenbouw, landbouw, maar ook voor afvalbedrijven: die moeten een stap in de goede richting zetten. Wat GroenLinks betreft laat Groningen alleen afvalbedrijven toe die echt circulair werken, die afval volledig tot bruikbare producten en grondstoffen verwerken.

ACTIEPUNTEN

Anders werken

1. 'Maakplaatsen' opzetten: werkplaatsen of creatieve broedplaatsen door de hele provincie voor studenten, omscholers en zzp-ers. Dit om kennis en vakmanschap op te doen, of een eigen onderneming op te starten of voort te zetten.
2. Verdere uitbouw van de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijsinstellingen op zowel mbo, hbo als universitair niveau. De voorwaarden van dergelijke samenwerkingsverbanden worden transparant opgesteld en de onafhankelijkheid van onderzoek en onderwijs wordt te allen tijde gewaarborgd.
3. Nieuwe kansen creëren voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, door opleiding, omscholing en leer- werktrajecten.
4. Ontwikkeling en vestiging van groene, duurzame bedrijven ondersteunen we met kennis, organisatie en geld. Dat doen we alleen met bedrijven die bijdragen aan een groene, duurzame, sociale economie: we gaan voor maatschappelijke meerwaarde in plaats van meer financiële waarde.

Dichterbij huis

1. Duurzaam producerende ondernemers worden regionaal zichtbaar gemaakt. Het belang van regionaal ondernemerschap is enorm: het is dé motor van de werkgelegenheid, van ICT-bedrijf tot schilder of kapper.
2. GroenLinks wil dat bij de aanbesteding van grote projecten en diensten de voorkeur wordt gegeven aan de inzet van mensen uit de regio.
3. Iedereen doet mee. De inzet van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt krijgt topprioriteit: niet alleen in aanbestedingen, maar ook in de eigen organisatie.

Kringloop en groene industrie

1. GroenLinks wil dat de industrie in Groningen gaat draaien op groene grondstoffen. Daarop wordt vol ingezet met vergunningverlening, toezicht en handhaving.
2. De chemische industrie in onze provincie wordt koploper in de vergroening.
3. Er komt een grondstofkaart (samen met Drenthe en Friesland) om in beeld te brengen welke grondstoffen beschikbaar en recyclebaar zijn. Er wordt gebruik gemaakt van een database voor materialen, zodat overheid en bedrijven helder hebben hoeveel materiaal zich waar in de kringloop bevindt en wat beschikbaar is.
4. GroenLinks wil dat de provincie de productie stimuleert van milieuvriendelijke en hoogwaardige producten die geschikt zijn voor hergebruik en recycling.
5. Het beter in de markt zetten van producten van de biologische en de natuurinclusieve landbouw wordt door de provincie gestimuleerd.
6. Om stappen te zetten op weg naar een circulaire economie zoekt de provincie actief samenwerking met bedrijven, gemeenten, maatschappelijke organisaties en kennisinstellingen in de provincie.

7. Zeehavens moeten qua logistiek en beschikbaarheid van kennis optimaal geschikt zijn als uitvalsbasis voor het bouwen en onderhouden van windparken op zee.
8. Bedrijventerreinen moeten in principe uitstekend via spoor en water bereikbaar zijn. Eventuele verbetering van bereikbaarheid van de Eemshaven mag hierbij niet ten koste gaan van het ecosysteem van het Eems-Dollard gebied.
9. GroenLinks wil dat de Provincie bij het internationaliseringsbeleid voorrang biedt aan duurzame en schone bedrijven om zich te vestigen in Groningen.

LANDBOUW MET OOG VOOR NATUUR HEEFT DE TOEKOMST

GROENLINKS

HOOFDSTUK 4 MOBILITEIT

GOED OP WEG

Voor GroenLinks staat centraal dat de hele provincie goed bereikbaar moet zijn met duurzame vervoermiddelen, zoals de fiets en het openbaar vervoer, of je nu in Lauwersoog, Ter Apel, of in Stad woont of werkt. In de stad Groningen is de tram dé oplossing voor de bereikbaarheid van het centrum en grote instellingen. Alle motorische vervoersmiddelen stappen in de komende jaren over van fossiele brandstoffen naar stroom en waterstof. Vliegveld Eelde wordt gesloten: het is al jaren niet rendabel en vliegen levert een forse bijdrage aan het broeikaseffect. De treinverbindingen met Duitsland via Bad Nieuweschans en Emmen worden verbeterd. En natuurlijk: meer ruimte voor de fiets.

SCHONE EN DUURZAME MOBILITEIT

Voor goed en duurzaam vervoer moeten we het niet van méér auto's en asfalt hebben, maar van een beter en innovatief vervoerssysteem. Daar kan de tram een belangrijke rol bij spelen in de stad Groningen.

Met de komst van de elektrische fiets en de elektrische auto zijn fantastische vervoersmiddelen toegevoegd aan ons duurzame keuzepalet. Ook autodelen wordt steeds populairder. Goede aansluiting op het openbaar vervoer is belangrijk. De toename van het gebruik van de elektrische fiets en de elektrische auto vraagt om ingrepen in de infrastructuur.

Openbaar vervoer en de fiets worden gestimuleerd en auto's krijgen niet meer ruimte en schakelen massaal over op stroom of waterstof als brandstof. Voor de elektrische auto worden op korte termijn veel meer oplaadpunten gerealiseerd. Vliegen kan nog niet goed verduurzaamd worden en wordt daarom - vooral voor korte vluchten - niet toegejuicht. We zetten juist in op alternatieven zoals snelle treinen naar het buitenland met lagere kosten voor tickets. Want als we het auto- en vliegverkeer willen verminderen, dan moet er wel een goed alternatief zijn.

BETER EN SCHONER OPENBAAR VVERVOER

GroenLinks wil investeren in snelle treinen naar de Randstad (Zuiderzeelijn) en naar Duitsland (Groningen-Winschoten-Oldenburg-Bremen). Dit laatste vereist spoedig herstel van de spoorbrug over de Ems. Daarnaast moet de trein van Groningen naar Veendam via Stadskanaal worden doorgetrokken naar Emmen. Ook het busvervoer moet beter en comfortabler, vooral op de drukke lijnen naar de stad. Op het platteland moeten ook de kleinere plaatsen bereikbaar blijven. Daarnaast moet het busvervoer naar toeristische trekpleisters verbeterd worden.

SNEL EN DUURZAAM FIETSEN

Er is de afgelopen jaren mede dankzij GroenLinks hard gewerkt aan de realisatie van snelfietspaden, vooral tussen de stad Groningen en de omliggende kernen. Hier moeten we mee doorgaan en ook op andere plaatsen moeten snelfietspaden komen. Hier is steeds meer behoefte aan vanwege de stormachtige opkomst van de elektrische fiets. Daarnaast moeten er meer

oplaadpunten en fietsparkeerplaatsen komen op strategische plekken zoals de *OV-hubs* en de treinstations en moet er meer aandacht besteed worden aan de veiligheid van oudere fietsers, vooral die met elektrische fietsen. Door de aanleg van meer recreatieve fiets- en voetpaden in de provincie, komt er meer kleinschalig toerisme naar Groningen. Ook voor inwoners zijn wandelpaden een aangenaam middel om de band met de eigen leefomgeving te versterken en zo van eigen dorp en land te genieten.

ACTIEPUNTEN

Schone en duurzame mobiliteit

1. GroenLinks wil de tram terug in Groningen.
2. Meer oplaadpunten voor de elektrische auto zijn nodig.
3. Vliegen is geen duurzame vervoersmethode. Financiële ondersteuning van vliegveld Eelde door de provincie is daarom onwenselijk. De provincie streeft naar sluiting van het vliegveld.
4. Voor vrachtschepen en veerboten wordt de overschakeling op duurzame brandstoffen zoals waterstof gestimuleerd.
5. Een programma opzetten voor omvorming van het autopark van fossiele brandstof naar stroom en waterstof; op korte termijn. Een netwerk van oplaadpunten en vulpunten voor waterstof opzetten.
6. De provinciale opcenten motorrijtuigenbelasting verhogen voor diesel- en benzineauto's en de opbrengst gebruiken voor openbaar vervoer en fiets. Opcenten voor duurzame auto's verlagen.

Beter en schoner openbaar vervoer

1. GroenLinks wil de Zuiderzeelijn via Heerenveen, Emmeloord en Lelystad naar Amsterdam.
2. De treinverbinding Groningen - Veendam doortrekken naar Stadskanaal en Emmen en bij Meppen of Haren (Ems) laten aansluiten op de treinverbinding Münster – Emden.
3. De sneltrein Groningen-Winschoten-Leer-Oldenburg-Bremen zo snel mogelijk realiseren.
4. Toeristische trekpleisters zoals Lauwersoog en Bourtange beter ontsluiten met openbaar vervoer. Overdag elk uur een bus.
5. Provinciaal geld inzetten voor het in stand houden van het busnetwerk op het platteland en voor uitbreiding van de drukke lijnen van en naar de stad Groningen.
6. Het bus- en treinvervoer in Groningen snel verduurzamen met waterstof of elektriciteit, zodat het openbaar vervoer uiterlijk in 2030 emissieloos is.

Snel en duurzaam fietsen

1. Er wordt voldoende structureel geld vrijgemaakt voor uitvoering van een ambitieuze fietsstrategie.
2. Fietsen en wandelen in Groningen wordt gepromooot door de aanleg van nieuwe, en verbetering van bestaande toeristische routes en dorpsrondjes.

3. Het snelfietspadennetwerk in Groningen wordt uitgebreid met de verbindingen Groningen-Assen, Winschoten-Pekela-Veendam en Delfzijl-Appingedam-Ten Boer.
4. Het gebruik van elektrische fietsen stimuleren door drukke fietspaden te verbreden en meer oplaadpunten te realiseren. Fietsenstallingen bij bushaltes verbeteren.
5. Lesprogramma's opzetten voor met name ouderen over hoe veilig om te gaan met elektrische fietsen.

HOOFDSTUK 5 ENERGIETRANSITIE

NIEUWE ENERGIE

De klimaatverandering gaat nog sneller dan we dachten, dus moeten er grote stappen worden gezet. We streven er naar dat de provincie Groningen al in 2030 volledig draait op nieuwe energie: wind- en zonne-energie, restwarmte, aardwarmte en biogas.

We hebben daarvoor de kennis, de kunde en de drive in huis. En we hebben de kans het zo te organiseren dat de winsten van de opgewekte energie zoveel mogelijk in Groningen blijven. Om dat voor elkaar te krijgen, willen we de regels versoepelen om energie in de eigen omgeving op te wekken met kleine windmolens en zonnepanelen. Daarbij willen we mensen met een klein inkomen laten meeprofiteren van de veranderingen en woningbouwcorporaties stimuleren om huurwoningen te verduurzamen.

GroenLinks wil dat de provincie voorop loopt met de uitwerking van het Nationale Klimaatakkoord in een eigen Regionale Energie Strategie. Om de energietransitie en de komst van de nieuwe energie-economie te versnellen, krijgen kennisinstellingen een grotere rol in de plannen rond de vermindering van CO₂ uitstoot.

Iedere gemeente heeft een rol en verantwoordelijkheid in de energietransitie: niets doen kan niet meer. Elke gemeente maakt in samenwerking met de regio een plan om energieneutraal te worden door onder anderen energiebesparing, de inzet van (rest-) warmte en duurzame energieopwekking door windmolens en zonneparken. De combinatie van windmolenparken met bestaande infrastructuur heeft de voorkeur. Dergelijke parken komen op locaties waar ze de minste hinder opleveren en de omwonenden moeten meedelen in de opbrengsten.

Provincie, gemeenten en waterschappen werken samen aan een regionale Energiestrategie om versneld uitvoering te geven aan het Klimaatakkoord. De kolencentrale in de Eemshaven wordt gesloten.

IEDEREEN DOET MEE MET BESPAREN EN OPWEKKEN DUURZAME ENERGIE

Alle Groningers kunnen hun energieverbruik terugdringen en in hun eigen omgeving duurzame energie opwekken. Voor mensen met een klein budget komen programma's om energie te besparen.

Dat kan in de vorm van voorlichting en goedkope energiebesparingspakketten met bijvoorbeeld led-lampen en radiatorfolie.

Daarnaast wordt collectieve duurzame opwekking mogelijk gemaakt en voor alle geschikte daken komt de mogelijkheid om collectief zonnepanelen te (laten) leggen zodat inwoners van Groningen samen een mega-zonnepark vormen met een goede financiële constructie. Samen organiseren we kostenverlaging van duurzame maatregelen als warmtepompen door gezamenlijke inkoop.

Energiecoöperaties - coöperaties waarin Groningers samenwerken - krijgen een grotere rol en meer mogelijkheden om lokale energiebesparing en - opwekking goed te organiseren.

BEDRIJVEN HEBBEN EEN BELANGRIJKE ROL

Bedrijven zijn vaak grote energiegebruikers en besparing kan daar veel resultaat opleveren. Dit biedt voordelen voor het bedrijf en voor het klimaat. Voor energie-slurpende bedrijven komen programma's om versneld over te gaan op duurzame energie en groene grondstoffen.

De afspraken uit het Klimaatakkoord worden versneld uitgevoerd zodat we in Groningen voorloper worden op het gebied van groene industrie en chemie. Samen met gemeenten wordt intensief ingezet op besparing in bedrijven, maar ook op het ondersteunen van bedrijven die zich richten op innovatie in de energietransitie en de circulaire economie.

Grote bedrijfsgebouwen zijn bijzonder geschikt voor het plaatsen van zonnepanelen. Waar mogelijk worden daken voorzien van zonnepanelen. We onderzoeken of we zonnepanelen op grote bedrijfsdaken verplicht kunnen stellen: geen geschikt dak meer zonder zonnepanelen! Om dat te stimuleren maken we samen met het Rijk en gemeenten plannen voor vervanging van asbestdaken door daken met zonnepanelen.

GroenLinks wil een energietransitieplan voor de provincie Groningen waarin productie, opslag en verdeling van duurzame energie een plek krijgen.

GROTE WINDMOLENS, WINDPARKEN EN ZONNEPARKEN

Om minder aardgas te gebruiken zullen er meer processen geëlektrificeerd moeten worden: denk aan warmtepompen in plaats van cv-ketels op aardgas. Dat betekent dat er ook meer duurzaam geproduceerde elektriciteit moet komen, dus extra windmolens en zonnepanelen.

Windmolens op zee zijn onvermijdelijk: boven de Waddeneilanden is veel ruimte en de industrie in de Eemshaven kan deze elektriciteit direct gebruiken. De op zee opgewekte stroom komt echter niet alleen ten goede aan Groningen: ook andere provincies hebben recht op een deel van deze stroom. Om toch aan de vraag naar elektriciteit in Groningen te kunnen voldoen moet er extra windenergie op land opgewekt worden. De manier waarop dat gebeurt moet passend zijn bij aard en schaal van het landschap en bewoners moeten daarin kunnen participeren en het liefst zelf het initiatief nemen. Dat kan goed per regio.

Zonneparken zijn nodig in alle soorten en maten. Ook langs provinciale en rijkswegen is ruimte voor zonnepanelen en natuurlijk op overheidsgronden en -daken. Grote zonneparken zijn en blijven mogelijk, in coöperatief verband of door ontwikkelaars, maar alleen als 50 % aan de omgeving toebehoort en het park goed wordt ingepast in het landschap.

EEN NIEUW ENERGIESYSTEEM: OPWEKKING, TRANSPORT EN INNOVATIE

Om snel over te gaan naar groene energie en groene grondstoffen is het essentieel dat er een nieuw basis-energiesysteem komt: een grootschalig net van duurzame energie. Door met netbeheerders, bedrijven, coöperaties, gemeenten en andere organisaties het voortouw te nemen in het maken van een 'duurzaam basisnet' kan de transitie sneller en goedkoper gemaakt worden. Grootschalige opslag van duurzame energie krijgt hierin een plek, bijvoorbeeld door elektriciteit in waterstof om te zetten. Daarnaast komen er slimme, lokale opslagsystemen op wijk- en dorpsniveau. Dat leidt tot het betrouwbare elektriciteitsnet van de toekomst.

We willen investeren in de sociale kant van de energietransitie. De betaalbaarheid en de bereikbaarheid voor iedereen moeten verbeterd worden. Hoe doen we dat het beste samen? Wat GroenLinks betreft staat die vraag centraal. Het nieuwe collectieve werken aan de energietransitie komt uit Groningen en daar hebben we iedereen en alles voor nodig.

ACTIEPUNTEN

Iedereen doet mee met besparen en opwekking duurzame energie

1. GroenLinks wil alle huizen van het aardgas. Dat start met goede isolatie. Door grootschalig te organiseren en samen in te kopen maken we isoleren goedkoper en ondersteunen we lokale productie van verantwoord isolatiemateriaal.
2. GroenLinks wil dat iedereen profiteert van de energietransitie. Voor lagere inkomens komen aparte programma's. Corporaties worden gestimuleerd om een voortrekkersrol te spelen door maatregelen te treffen op het terrein van isolatie, besparing en plaatsing van zonnepanelen. Huurders moeten daar netto van profiteren.
3. Zonnepanelen worden verplicht op bedrijfsdaken. Door op alle daken zonnepanelen financieel en organisatorisch mogelijk te maken wordt het grootste zonnepark van Nederland gerealiseerd.
4. Indien de taakstelling van de energietransitie dat nodig maakt kunnen er grote windmolens op land geplaatst worden. Daarvoor worden de beste locaties met de minste hinder uitgekozen. Er wordt zorg voor gedragen dat de revenuen van deze windmolens de bevolking van de provincie Groningen ten goede komen.
5. Installatie en gebruik van warmtepompen en andere warmtesystemen worden goedkoper door een grootschalige inkoop.
6. Mogelijkheden voor lokale opwekking door kleine windmolens en zonnepanelen worden verruimd. Lokale opwekking door bewoners of coöperaties wordt financieel en organisatorisch ondersteund. In interprovinciaal (IPO) verband strijdt de provincie voor vereenvoudiging van (fiscale) wet- en regelgeving rond energiecoöperaties en de opwekking van lokale duurzame energie.
7. GroenLinks creëert goede randvoorwaarden voor energietransitie door kennisontwikkeling, verbinding tussen economische sectoren en kennisinstellingen en ontwikkeling van infrastructuur.
8. GroenLinks wil versnelde uitvoering van het Klimaatakkoord en de Regionale Energie Strategieën op weg naar een energie neutrale gebouwde omgeving.

Bedrijven hebben een belangrijke rol

1. Er komen programma's voor bedrijven om versneld over te gaan op duurzame vormen van energie.
2. Grote bedrijven met daken die geschikt zijn voor het plaatsen van zonnepanelen worden ondersteund.

Grote windmolens, windparken en zonneparken

1. GroenLinks wil dat de provincie zonneparken in coöperatief verband organisatorisch en financieel ondersteunt.
2. Er moet worden gewerkt aan een *offshore grid* ten behoeve van grote windparken boven de Waddeneilanden.
3. Aangelande windstroom direct gebruiken of omzetten in waterstof. Waterstof kan in het gasleidingnet gepompt worden of opgeslagen voor gebruik op een later moment.
4. De Eemshaven wordt een echte groene wind *hub*, toegespitst op de bouw, assemblage en doorvoer van offshore windmolens.
5. Er komt een expertisecentrum voor offshore wind.
6. GroenLinks wil investeringen in extra testmogelijkheden voor kleine en grote windmolens.

Een nieuw energiesysteem: opwekking, transport en innovatie

1. GroenLinks wil investeren in innovatie en opschaling van bewezen technieken. Denk aan algenteelt, betere windmolens en zonnepanelen, getijdenenergie, energie door verval, golfenergie en meer.
2. GroenLinks wil dat de provincie de regie neemt bij de aanleg van een basisnet met duurzame energie (-dragers), zoals waterstof, restwarmte, aardwarmte, geothermie en groen gas.
3. Overlast en misbruik van investeringen worden voorkomen door passende regelgeving waarmee onze natuur- en cultuurlandschappen worden beschermd.
4. GroenLinks wil sluiting van de kolencentrale in de Eemshaven. Omdat wij alleen lokale biomassa en biomassa in de laatste fase van gebruik voor onze energieproductie willen gebruiken past een kolencentrale die draait op biomassa niet in onze strategie.

HOOFDSTUK 6 NIEUWE KANSEN: GROEN EN VERSTERKT NA DE AARDBEVINGEN

RESTAUREER DE TOEKOMST

De aardgaswinning en de aardbevingen hebben diepe sporen in Groningen nagelaten. Letterlijk in de vorm van scheuren in huizen en andere gebouwen, figuurlijk in de mensen zelf: onzekerheid en het gevoel verlaten te worden door politiek en instanties maakt mensen gelaten en angstig voor de toekomst.

GroenLinks wil samen optrekken met de gedupeerden die snel uit de ellende en uitzichtloosheid moeten worden gehaald. Hiertoe is geld beschikbaar vanuit het Nationaal Programma Groningen maar het moet nu op een kleinschalige wijze worden opgepakt. Maar het gaat GroenLinks niet snel genoeg, de veiligheid dient namelijk voorop te staan.

Gelukkig is de gaswinning fors naar beneden gegaan en zal het in 2030 helemaal gedaan zijn. Maar er wordt ook steeds meer bekend over de risico's van gestapelde mijnbouw en van zoutwinning. Ook daarbij is veiligheid voor bewoners en hun eigendom absolute voorwaarde. De opslag van afvalstoffen die een bedreiging vormen voor de volksgezondheid in lege gasvelden en zoutcavernes mag volgens GroenLinks geen doorgang vinden.

Aardbevingen zullen nog enige tijd doorgaan. Er dient daarom snel hersteld en versterkt te worden waarbij eerder gemaakte afspraken gestand worden gedaan. Er zijn immers al huizen geïnspecteerd en onveilig verklaard.

GroenLinks is er bovendien niet van overtuigd dat het werken met rekenmodellen voor risico en veiligheid de juiste aanpak is. Initiatieven van bewoners en lokale organisaties horen vanuit het Nationaal Programma ondersteund te worden. De regie moet naar de regio. Op die manier krijgt het platteland van Noord- en Midden-Groningen de toekomst waar het recht op heeft.

SCHADEFHANDELING

GroenLinks blijft hameren op een ruimhartige en efficiënte schadeafhandeling zonder lange procedures. Claims moeten snel afgehandeld worden, zonder eindeloos en frustrerend getouwtrek en discussies of schade wel echt veroorzaakt is door aardbevingen. Dit geldt voor individuele situaties, maar ook voor het gebied als geheel.

VERSTERKING

De versterking van huizen en andere panden moet nu in combinatie met verduurzaming voortvarend ter hand genomen worden. In de lange aanloop is al veel kennis en ervaring opgedaan. Die moet nu – eindelijk – worden omgezet in een snelle en doeltreffende aanpak.

Veiligheid is daarbij het uitgangspunt en de versterking wordt gebiedsgericht aangepakt, zodat mogelijkheden ontstaan voor dorpsvernieuwing, behoud van voorzieningen en verduurzaming.

TOEKOMSTPERSPECTIEF

Het aardbevingsgebied moet de kans krijgen het negatieve imago, de slechte woningmarkt, de daardoor versterkte krimp en het fossiele tijdperk achter zich te laten.

Groningen is als ‘energieprovincie’ bij uitstek in staat de nieuwe gasloze samenleving vorm te geven en bij de energietransitie voorop te lopen. Onze kennisinstellingen, de vele ‘energiebedrijven’ en de initiatieven die vanuit de bewoners ontstaan, maken innovatieve oplossingen mede mogelijk.

GroenLinks verwacht van de rijksoverheid gedurende de komende jaren een flinke bijdrage voor dit toekomstperspectief.

ACTIEPUNTEN

Schadeafhandeling

1. Bij de hele aanpak van versterking en schadeherstel staat de bewoner centraal.
2. Het schadeherstel moet ruimhartig, efficiënt en snel zijn; kleine schades moeten direct worden vergoed. De waardevermeerderingsregeling blijft.
3. Mensen in schrijnende situaties die een juridische procedure willen voeren moeten gebruik kunnen maken van een door de overheid gesteund juridisch fonds.

Versterking

1. Veiligheid staat voorop bij de versterking van panden, het tempo moet omhoog.
2. Versterking wordt zo veel mogelijk gebiedsgericht aangepakt en gaat gepaard met verbetering op pandniveau: toekomstbestendigheid en verduurzaming.

Toekomstperspectief

1. Provincie en gemeenten werken met bewoners aan een toekomstperspectief voor het aardbevingsgebied met aandacht voor onder andere werkgelegenheid, krimp, energietransitie, snel internet en het imago van het gebied.
2. Blijvende aandacht voor het cultuurhistorisch erfgoed in het aardbevingsgebied, monumenten, karakteristieke panden, landschap, beschermd dorpsgezichten en andere karakteristieke elementen.
3. Provincie, gemeenten en rijksoverheid werken samen bij de aansturing van uitvoeringsorganisaties als bijvoorbeeld NCG en de tijdelijke Commissie Mijnbouwschade Groningen.
4. Meer (ook financiële) aandacht voor de emotionele schade die wordt aangericht door de aardbevingsproblematiek; daarbij speciale aandacht voor kinderen en jongeren.
5. De gaswinning moet zo snel mogelijk naar nul; geen nieuwe licenties, geen schaliegas.
6. Het Nationaal Programma Groningen krijgt onderdelen die initiatieven van onderop van bewoners/organisaties en/of bedrijven financieren.
7. In lege gasvelden en zoutcavernes worden geen stoffen opgeslagen die op den duur een gevaar kunnen vormen voor de volksgezondheid of ons

leefmilieu. Wij willen dat veiligheid, ook bij het in- en uitbrengen, boven alles gaat, zeker bij het gebruik van de ondergrond. Veilig gebruik, ten dienste van groene chemie en energietransitie kan alleen dan.

8. De provincie trekt in alles rondom de gaswinningsschade op met bewoners, het GBB, maatschappelijke organisaties, het Gasberaad en gemeenten. We laten ons niet tegen elkaar uitspelen.

HOOFDSTUK 7 BESTUUR EN MAATSCHAPPIJ

AANDACHT VOOR ELKAAR

De provincie heeft het niet alleen voor het zeggen. Om te kunnen besturen en beleid te realiseren is samenwerken met andere partijen noodzakelijk. GroenLinks wil bij nieuwe ontwikkelingen zoveel mogelijk mensen betrekken. Op die manier kunnen initiatieven van onderop beloond worden en komt er steun voor te nemen besluiten. Dat verbreedt de blik van de provincie en maakt het palet nog rijker. Met de nieuwe grote gemeenten is het wenselijk dat dorpen zich beter kunnen laten horen. Daarom is GroenLinks voor een experiment met dorpsraden.

SAMEN ZIJN WIJ DE PROVINCIE

Mensen nemen steeds vaker zelf het heft in handen en wachten niet af met welke oplossing de overheid komt. De overheid moet daar voor open staan. GroenLinks kiest voor een open manier van besturen. Dat houdt in dat door de provincie veel ruimte wordt gegeven aan initiatieven van burgers en organisaties. Bij het ontwikkelen van beleid wordt vanaf het begin actief samenwerking gezocht met relevante doelgroepen. GroenLinks wil ook dat de provincie met alternatieve manieren zoveel mogelijk doelgroepen betrekt bij het beleid.

Bewoners organiseren zich steeds makkelijker en vinden sneller informatie waarmee zij zelf aan de slag kunnen gaan. Bijvoorbeeld om een energiecoöperatie op te richten en zelf de energie voor dorp of straat op te wekken, om de speeltuin op te knappen, of een dorpsbos aan te leggen. Het gebruik van social media bevordert de samenwerking. Dat maakt dat Groningers meer zelf kunnen: samen de schouders er onder. Er ontstaat een nieuwe doe-het-zelf-mentaliteit, waarbij mensen zelf zorg leveren, zelf een badkamer verbouwen of een hypotheek uitkiezen. De overheid moet daarom op zoek naar een ander evenwicht tussen 'de dingen regelen' en (de doe-het-zelver) 'faciliteren'.

Overheden en dus ook de provincie kunnen inwoners hierbij ondersteunen door regelgeving en aanbestedingscriteria zo in te richten dat inwoners (-organisaties) en hun initiatieven kansrijk zijn, ook als ze moeten concurreren met grote(-re) bedrijven. De provincie moet zich als een lerende organisatie opstellen. Er is steeds meer informatie digitaal beschikbaar. Daardoor kunnen inwoners de overheid steeds beter adviseren (of bijsturen) als de overheid aan de slag wil in de buurt. De informatie die de overheid heeft, moet zo goed mogelijk beschikbaar worden gemaakt voor inwoners. Dat vraagt om een open overheid die transparant is met data die openbaar worden gedeeld.

SAMENWERKEN MET ANDERE OVERHEDEN

In een veranderende samenleving liggen er grote taken op het bord van de gemeenten, zoals de jeugdzorg, de klimaatopgave en de omgevingswet. Grottere gemeenten kunnen deze opgaven beter aan. Deze schaalvergroting moet hand in hand gaan met versterking van de regie van inwoners over hun eigen leefomgeving, zodat ruimte ontstaat voor een kleinschalige en specifieke aanpak. Dat moet onderdeel zijn van de beoordelingscriteria, die de provincie hanteert bij toekomstige gemeentelijke herindelingen.

Het aantal gemeenten in Groningen neemt door de herindelingen fors af, dat geeft nog meer gelijkwaardigheid aan tafel. GroenLinks vindt goede samenwerking tussen overheden belangrijk.

We denken over grenzen heen en met Duitsland willen we verdere samenwerking op het gebied van werkgelegenheid, mobiliteit (treinverkeer), cultuur en natuur. Dat laatste specifiek waar het de Dollard en het erfgoed Waddenzee betreft. We richten onze blik actief op het oosten en kijken over de grens heen naar kansen. In samenwerking met Friesland en Drenthe wordt de Noordelijke lobby in Den Haag en Brussel (Europa) versterkt. We zijn voor verregaande samenwerking met Drenthe en Friesland op alle gebieden.

GroenLinks staat voor degelijk financieel beleid en belegt duurzaam door in de eigen provincie te investeren in verbetering van de leefbaarheid en vergroening van de economie. Zo levert het kapitaal van de provincie niet alleen financieel, maar ook maatschappelijk rendement op. Naast meer wáárde, wordt zo maatschappelijke méérwaarde gecreëerd voor Groningen. GroenLinks wil duurzame innovaties vanuit het provinciale vermogen kunnen ondersteunen. Dat kan in veel gevallen met leningen en in sommige gevallen met een subsidie.

ACTIEPUNTEN

Samen zijn wij de provincie

1. Mensen die minder goed zijn in het doen van aanvragen ondersteunen we bij hun beroep op regelingen die juist voor hen bedoeld zijn.
2. Veelbelovende initiatieven van groepen bewoners ondersteunen door inzet van kennis en geld. Initiatieven op het gebied van mondiale bewustwording zijn hierbij inbegrepen.
3. Regelgeving en aanbestedingscriteria zo inrichten dat initiatieven van inwoners kansrijk zijn tegenover bedrijfsleven en markt.
4. GroenLinks wil dat de provincie leert van fouten door op zoek te gaan naar feedback over zowel resultaat van beleid als de inrichting van beleidsprocessen.
5. Burgers krijgen het recht om bij kleine aanbestedingen een tegenvoorstel te doen waarbij provinciale taken worden uitgevoerd met inzet van bewoners, tegen een vergoeding ten behoeve van lokale doelen (Right to Challenge).
6. Wij gaan actief op zoek naar mogelijkheden om te experimenteren met participatieve democratie in de provincie, bijvoorbeeld door coöperatieve dorpsraden.

Samenwerken met andere overheden

1. GroenLinks wil dat de provincie intensiever gaat samenwerken met gemeenten, waarbij de toekomstbestendige gemeenten meer beleidsruimte krijgen. Er komt meer ruimte voor koplopers en experimenten.
2. Een gemeentelijke herindeling in Zuid-Oost-Groningen (Pekela - Stadskanaal - Veendam) is noodzakelijk. De manier waarop er hingedeeld wordt laten we over aan de drie gemeenten zelf.
3. De samenwerking met bedrijfsleven, kennisinstellingen en maatschappelijke organisaties wordt geïntensiveerd om maatschappelijke opgaven aan te kunnen.
4. Verregaande samenwerking met Friesland en Drenthe.
5. Groningen haalt de banden met Noord-Duitsland verder aan op de gebieden economie, arbeidsmarkt, energietransitie, mobiliteit, cultuur en natuurontwikkeling.
6. GroenLinks neemt in de Staten het initiatief tot een eerste uitwerking van een plan om de gevolgen van zeespiegelstijging te doorstaan.

GROENLINKS

PROVINCIE GRONINGEN

1	NIENKE HOMAN	14	ROELOF LANTING	27	DAVID VAN DER KELLEN
2	HENDRI MEENDER- ING	15	PHILIP BROEKSMA	28	RIA DAMHOF
3	ARJEN NOLLES	16	SIEBREN HUITEMA	29	BENNI LEEMHUIS
4	STEPHANIE BENNETT	17	TREVOR MOOIJMAN	30	MIRJAM WIJNJA
5	MELISSA VAN HOORN	18	SIPKE HAVINGA	31	TIM HAAN
6	BAS DE BOER	19	MARCELLA VAN DER SPOEL	32	MARIO POST
7	NADJA SIERSEMA	20	NIEK PETERS	33	HARRIE MIEDEMA
8	MUSSETTA BLAAUW	21	HENK DE WEERD	34	HENK BAKKER
9	HANS-PAUL KLIJNSMA	22	INEKE BLANKENSPOR	35	ANNE MARIE SMITS
10	GEERTE DE JONG	23	JELTE HOMMES	36	MARC VERSCHUREN
11	JEROEN HUT	24	GERDA STEENHUIS	37	ANNIE POSTMA
12	RIANNE TEN VEEEN	25	CLAUDE RAVISE	38	MATTIAS GIJSBERTSEN
13	PASCAL VAN CORBACH	26	AFKE BODEWITS		